

A HELYI IDENTITÁS SZEREPE A FENNTARTHATÓSÁGBAN¹

A fenntarthatóság, mint kívánatos állapot elérése a székelyföldi fiatal felnőttek helyi identitásának vizsgálatában

DOI 10.35402/kek.2025.1.6

Absztrakt:

A fenntartható fejlődés „kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket” (ENSZ 1987-es Brundtland-jelentés). Amennyiben a fenti meghatározás a környezeti és gazdasági erőforrásokra érvényes, akkor vonatkoznia kell a helyi identitás fenntartására is. A hely egyedi jegyeinek felismerése és megőrzése olyan örökség, amely a hely adottságaihoz viszonyítva fokozza az egyén fejlődését és fontos mérföldkő a jövő nemzedéke számára a közösség történelmének és hagyományainak megismerésében, különösen most, amikor a migráció, a mobilitás és a virtualizáció világát éljük a kapcsolataink során. A tanulmányban a fenntarthatóságban szerepet játszó helyi identitás kerül bemutatásra a 18-35 év közötti székelyföldi fiatal felnőttekkel készült kvalitatív kutatás eredményeit felhasználva.

Kulcsszavak: helyi identitás, fenntarthatóság, kívánatos állapot, székely

Abstract:

Recognizing and preserving the unique features of the place is a heritage that enhances the development of the individual in relation to the features of the place and is an important milestone for the future generation in learning about the history and traditions of the community, especially now when we live in the world of migration, mobility and virtualization in our relationships. In the study, the local identity that plays a role in sustainability is presented using the results of the qualitative research conducted with young adults in Székelyföld between the ages of 18-35.

Keywords: local identity, sustainability, desirable state, székely

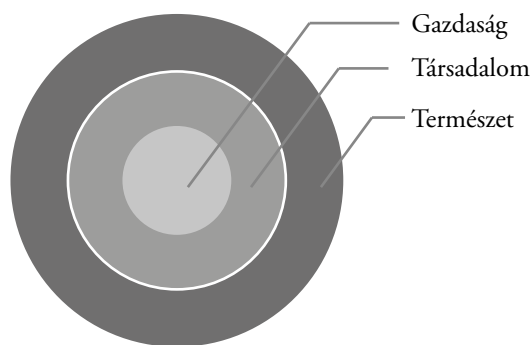
A globalizált világ globális mértékű változások – a népesség létszámának és fogyasztásának

növekedése, valamint a gazdasági tevékenységek fokozása mint legfőbb ok – eredményez, amely meghatározó befolyással van a Föld működésére, ebből következően az élővilág és az emberiség jövőjére egyaránt. A fenntartható fejlődés fogalma először 1972-ben jelent meg az ENSZ által Stockholmban szervezett Emberi környezetről szóló konferencián. A globális mértékű változásokat és környezeti problémákat felismerve 1972-ben a Meadows-jelentés (A növekedés határai/The Limits to Growth), majd 1987-ben a Brundtland-jelentés (Közös jövőnk/Our Common Future) részletesen elemezte a globális krízist. Az Európai Unió 1992-től stratégiai feladatnak tekinti a fenntartható fejlődés megvalósítását.

A fenntarthatóságot elérendő kívánatos állapotként azonosíthatjuk, a fenntartható fejlődést pedig egy olyan folyamatnak, amely azokat a stratégiákat és lépéseket tartalmazza, amelyek a kívánatos állapot eléréséhez vezetnek. „A fenntarthatóság a jövőről való gondolkodást meghatározó paradigma, amelyben a környezettel, a társadalommal és a gazdasággal kapcsolatos megfontolások egyensúlyban vannak egymással a fejlődés és egy magasabb életszínvonal elérésére való törekvés során. Ez a három szféra – társadalom, környezet és gazdaság – szorosan összefonódik. Például, egy gazdag társadalomnak egészséges környezetre van szüksége ahhoz, hogy polgárai számára élelmezést, erőforrásokat, tiszta ivóvizet és levegőt tudjon biztosítani.” (Darvai – Nemcsók – Ferenczy 2016:90)

A fenntartható fejlődésnek oly módon kell alapulnia a környezet (a természet) és a társadalom alapját képező rendszerek fenntarthatóságán, hogy ne álljon a gazdasági fejlődés és a társadalmi egyenlőség útjába. A fenntartható fejlődést tehát a következő dimenziók mentén vizsgálhatjuk: gazdaság, társadalom és környezet (védelem). Mindezek a dimenziók egymással szorosan összefüggnek és egymást erősítik, egymásba vannak ágyazódva. E tekintetben a gazdasági fejlődést a társadalom alrendszerének, a társadalmi fejlődést pedig a környezet alrendszerének tekinthetjük. (1. ábra)

¹ A tanulmány a Dunaújvárosi Egyetemen 2023. november 6-án megrendezett Tudományos Hét konferencián megtartott prezentáció bővített, átdolgozott változata.

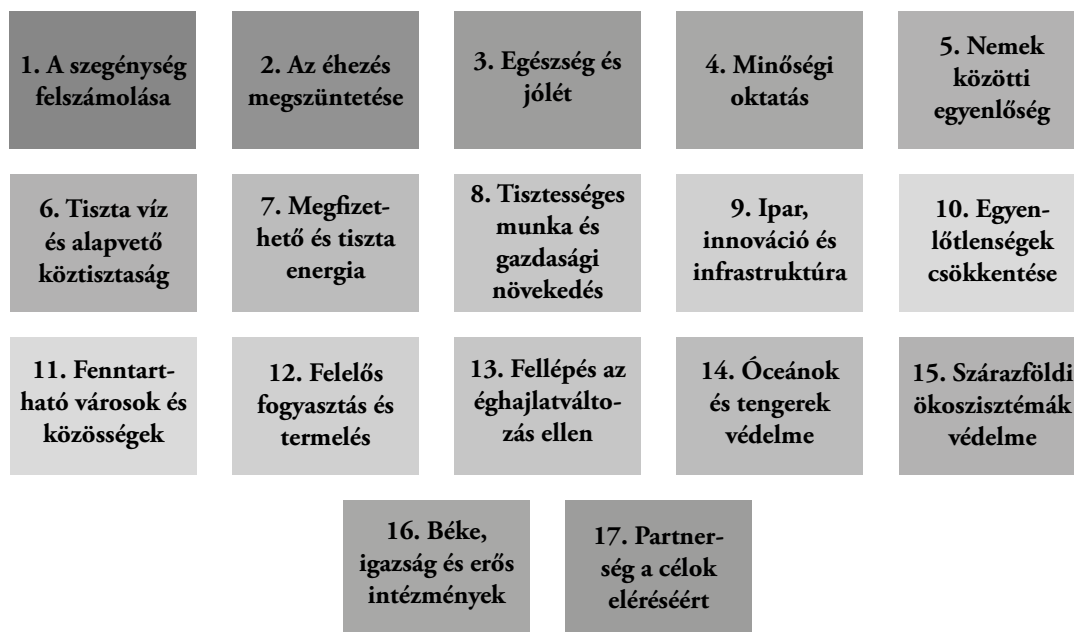

1. ábra: A fenntarthatóság három eleme – a kortárs felfogás szerint²

A környezet fenntarthatósága a legjelentősebb, hiszen ez határozza meg a társadalmat és ezen keresztül a gazdaságot. A fenntartható társadalom feladata, hogy a természeti erőforrásokat védve, a gazdaságban előforduló összes tevékenység felett ellenőrzést gyakoroljon. Ahhoz, hogy a társadalom teljesíteni tudja ezen feladatát, szükséges, sőt elengedhetetlen, hogy teljes mértékben magáénak érezze a környezetét, amelynek fenntarthatóságáért cseleksedik. Feltételezésem szerint a helyi – a helyhez, a szűkebb környezethez fűződő – identitás erősítése nagyban hozzájárul a

fenntartható társadalom működéséhez. A fenntarthatóság mint kívánatos állapot elérése érdekében különböző fejlődési célok, stratégiák kerültek kidolgozásra, amelyek segítenek a fenntartható fejlődés folyamatában. Az ENSZ fenntartható fejlődési céljai között 17 cél és 169 hozzá kapcsolódó célkitűzés szerepel (2. ábra).

A kívánatos állapot elérése hosszú távú, globális folyamat, stratégiai megteremtésének vannak „a globális mellett értelmezhető (...) nagyregionális (pl. Európai Unió), nemzeti és helyi, kisregionális szintjei is. A megvalósításban sajátos feladatai vannak a nemzetközi szervezeteknek, a kormányoknak, önkormányzatoknak, a vállalatoknak, a háztartásoknak, és minden egyes embernek. (...) A fenntarthatóság céljainak megvalósításában komoly szerepe van a helyi (lokális), kisregionális szintnek. Ezt felismerve jut érvényre az Európai Unióban a szubszidiaritás elve”. (Szlávik 2005a) A globalizált világot állandó átalakulások, bizonytalanságok és esetlegességek jellemzik, megváltoznak vagy megszűnnek az egyén cselekvésének vonatkoztatási pontjai, amelynek következtében felértékelődnek olyan társadalmi intézmények szerepei, amelyek támpontot nyújthatnak az egyén számára. Ilyen

2. ábra: A fenntartható fejlődés céljai (SDG – Sustainable Development Goals)³

² A fenntartható fejlődés fogalma, <https://eionet.kormany.hu/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma> [letöltés dátuma: 2023.11.10.]

³ European Commission, Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/overview> [letöltés dátuma: 2023.11.10.]

társadalmi intézmény többek között a vallás, a helyi közösség és a lokalitás (település, táj, régió és kultúrája). A lokalitások szerepének megerősödése a helyi értékek és a helyi érdekek felismerésével és azok megóvásával kezdődik, ahol a folyamat elindító olyan egyének, illetve közösségek, amelyek felismerik lakóhelyük sajátosságait, hagyományait és értékeit. (Petrás 2005)

A fenntarthatóságra, valamint a fenntartható fogyasztásra való ösztönzés ezért függ a helyi identitás elemeitől és azok erősségétől. Tim Jackson 2005-ös „A fenntartható fogyasztás ösztönzése” (Motivating sustainable consumption) című kutatásában Gardner és Stern (1996) kategorizálását felhasználva nyújt áttekintést azokról a megoldásokról, módszerekről, amelyeket a fenntartható fogyasztás ösztönzése érdekében lehet használni. A négy módszer a következő (Jackson szerint a kormányok többnyire az első kettőt, illetve azok kombinációját használják):

1. állami szabályozók és ösztönzők;
2. az attitűd változtatására irányuló oktatási célú programok;
3. helyi közösségi mozgalmak;
4. erkölcsi, vallási és etikai megközelítések.

A közösségi kézben lévő lehetőségeknek – jellemzően a 3-4. módszer – több olyan feltétele is van, amelyek nélkülözhetetlenek a sikeres beavatkozásokhoz. Egyrészt szükséges, hogy legyen egy olyan jól behatárolt, szorosan együttműködő közösség, aminek érdeke a helyi erőforrások védelme és megőrzése. Másrészt fontos, hogy az erőforrásokban bekövetkezett változások jól monitorozhatóak legyenek, és a felsőbb hatalmi/igazgatási rendszerek is elfogadják a közösségek kontrollfunkcióit. Végül pedig a közösségeknek megfelelő szabályok szerint kell működniük, amelyek kidolgozása és módosítása mindenképpen részvételi folyamat eredménye kell legyen. A közösségi megoldások rendkívüli előnye az is, hogy a csoportnormák a közösség tagjainak közös jelentéstartalmává válnak, és így hozzájárulnak a társadalmi jóllét kialakulásához is, nemcsak az erőforrások védelmén, hanem a bizalom, az együttműködés és a (csoport)kohézió kifejlődésén keresztül is.

A tanulmányban a továbbiakban a társadalom rendszerének egy kis szelete – a helyi identitás meghatározó szerepére a fenntarthatóságban – kerül bemutatásra, támaszkodva a kutatásban résztvevő interjúalanyok véleményére, attitűdjeire.

Helyi identitás

Az egyén vagy egy közösség önazonosságának megismeréséhez hozzásegít az identitás fogalmának vizsgálata, amely képes leírni azokat a faktorokat, melyek által az egyén vagy a közösség maga megnyilvánul. Az identitás típusú sajátos felkészültség tudásait, attitűdjeit három szakaszban (Csepeli 1992) tanulja meg az ágens (egyén vagy csoport), ez a közösségbe való beilleszkedést szolgálja azáltal, hogy internalizálja azokat a szabályokat, regulátorokat és kódokat, amelyek mentén konstituálódnak az adott közösség intézményei. Az identitás mint problémamegoldó felkészültség részét képezi – hogy csak a legfontosabbakat említsük – a nyelv, a kultúra, a vallás, a környezethez való adaptáció, a gazdaság és a lokalitás. Ahhoz, hogy empirikusan kutatható legyen egy közösség helyhez fűződő identitása, szükség van az identitás, valamint a lokalitás fogalmának definiálására.

A posztmodern elméletek szerint az identitás folyamatosan változó és alakuló tulajdonság, amely sokkal inkább tekinthető társadalmi eredőjűnek, mintsem biológiai képződménynek: az egyén az identitását szociális és kulturális tevékenységeken keresztül alakítja. Az identitás sajátossága továbbá, hogy egyazon időben több dimenziója is lehet (kollektív identitás, kettős identitás stb.), vagyis túlnyomó mértékben kultúrafüggő az, hogy mi által választja meg az egyén, hogy mi az a társadalmi csoport vagy hely, amellyel – akár csak időlegesen is – azonosulni tud.

Castells szerint a kollektív identitások megerősödése az egyének számára a kulturális egyediség fenntartásának, valamint a saját élettér felett fenntartott hatalom gyakorlásának igényét hordozzák magukban. (Castells 2006) A globalizált világban, amely a nemzeti identitás jelentőségének gyengülését hozza magával, egy olyan fajta ellenreakció indul el, amelyben a helyi identitás megerősödésével a kisebb területi léptékű azonosulás lesz jellemző. (Kelly 2009; Erikson 1970) Pippa végzett vizsgálatokat annak bemutatására, hogy az identitás melyik típusa jellemző leginkább az egyénre. Legfőbb következtetésként megállapította, hogy a globalizációval szemben a nemzetállamok csekély mértékben tudják megőrizni identitásalkotó erejüket, legjobb esetben nem erősödik tovább a kozmopolita azonosulás. A Castells által idézett kutatás szerint a válaszadók mintegy 38%-a a nemzetet, 15%-a a kontinenst vagy a világot és 47%-a pedig a régiót vagy a helyet tekintette identitása elsődleges forrásának.

Mindebből következik, hogy az egyéni önazonosság esetében a kisebb területi egységekhez köthető identitások kerülnek előtérbe. (Pippa, idézi Castells 2006)

A helyi szintű fenntarthatósági törekvések Szlávik szerint nagyon szilárd alapokon állnak, amelyet a 21. században az otthonlét igénye adja. (Szlávik 2005b) Az otthon fogalmát az egyén helyi közösségbe való szerves beágyazódására vonatkoztatja (identitás-rétegek), amelyben az identitás társadalmi és kulturális sajátosságokkal rendelkezik és tájegységekhez, történelmi nagyrégiókhoz kapcsolhatóak (ld. Székelyföld). A társadalom működésének alapfeltétele az, hogy a tér felett hatalommal bírjon, képes legyen azt alakítani, formálni, ezáltal érezzük a teret sajátunknak, amelyhez erős érzelmek kötnek. (Tóth 2001) Bugovics szerint azoknak a személyeknek erősebb az identitása, akik képesek befolyásolni a helyi folyamatok alakulását (Bugovics 2007).

A helyi identitás kialakításában a helyi lakosságának meghatározó szerepe van, hiszen őket tekinthetjük befolyásoló szereplőknek. A helyhez fűződő identitáshoz többféle területi identitást is lehet kötni, amely sokszor eredményez konfliktusos szituációt, amikor több eltérő identitású csoport kényszerül osztozni a „helyen” (ld. székelyek és románok egyazon településen). Tekintsük át mindezt a székelyek szemszögéből (ezzel át is tértünk a kutatás konkrét helyszínére)! A helyi identitás erősítése társadalmi folyamat, amelynek egyik eszköze a szimbolikus térfoglalás. Székelyföldön különböző események által – Világítsuk körbe Székelyföld határait!, Lovagoljunk körbe Székelyföld határait!, Székelyek Nagy Menetelése – olyan helyeket jelölnek meg maguknak, amelyekkel érzelmileg azonosulni tudnak. A „hely” kitűzésével, újrajelölésével, az örökség „helyen” való megteremtésével, megőrzésével, az önmuzealizációval, a virtuális haza megteremtésével lehetőségük nyílik a székely önazonosság megszilárdítására. Ez a térfoglalás az elnyomásból ébredő közösség akciója. „Ami a szintéren előfordul, maga is alakítójává lesz a szintérnek.” (Domschitz – Hamp 2007:102), ahogy a prezentáló és a spektátor egyaránt alakítja a színteret aktivitásával vagy inaktivitásával.

A kutatás terepét sajátos régióként értelmezhetjük, amelyen belül feltételezésem szerint a helyi identitás szerepe meghatározó a fenntarthatóság biztosításának területén. A régió fogalmát Bourdieu meghatározása szerint értem, aki a régiót nem elsősorban földrajzi definíciók szerint értelmezte,

hanem dinamikus társadalmi jelenségként/kategóriaként, amely szimbolikus jelleggel beépül az emberek tudatába (Bourdieu 1985). Így képes a vizsgált célcsoport az anderson-i elképzelt közösséget megteremteni, fenntartani és egyben erősíteni a hozzá fűződő identitást. Az objektív tulajdonságok, mint a közös eredet, a terület, a nyelv stb. mellett a szubjektív tulajdonságok is mint pl. az összetartozás érzése alakítják a helyhez fűződő identitást. A területi struktúra kialakítása, vagyis magának a régióknak az azonosíthatósága, mint területi egység (kognitív szint (a)) nélkülözhetetlen a régió önálló területi-társadalmi entitásként való létrehozásának folyamatában, amelyhez szükséges a határvonalak (nem szükségszerűen közigazgatási!) kijelölése, megkonstruálása, ezáltal behatárolva a régióhoz tartozók körét és megkonstruálva a „mi” és „ők” nyelvi kategóriáit. A régióra jellemző szimbólumrendszer kialakítása, a közös történelmi és földrajzi vonás az egységet, az összetartozást szimbolizálja (pl. elnevezés – Székelyföld, székely; rendezvények – megyei napok helyett Székelyföld Napok stb.) és segíti a közös imázs létrehozását. További fontos szempont a tényleges társadalmi és kulturális együttműködések, akciók, események rendszere, vagyis maga az intézményesítés. A formális intézmények, kapcsolatok és együttműködések a régió belső kohéziójának létrejöttében játszanak kulcsfontosságú szerepet, a szimbólumrendszer és a funkcionális tevékenységek pedig jelentős mértékben hozzájárulnak a regionális identitás kialakításában, fenntartásában és erősítésében (affektív szint (b)). Így válik a régió fizikai térből „igazi” régióvá azáltal, hogy az ott élők megtöltik tartalommal és a régió az ott élők szociális identitásának szerves részévé válik (konatív szint (c)) (Blotevogel et al. 1989; Hegyi 2007).

Tehát a közösség kultúrája, a közös múltja és jelene olyan értelmezési keretet ad, amely alapján kialakulhat az anderson-i elképzelt közösség és az iránta való kötődés. Szimbolikus létező közösség tagjának lenni – pl. egy nemzethez tartozni – a legtöbb egyén számára nem választás kérdése, mert beleszületik – és ezzel a közösséghez való tartozás is legitim.

A közösség szimbolikus birtokba veszi a helyet, a birtoklás legfontosabb jelei pedig

- a. a (nemzeti) jelképek használata;
- b. a szimbolikus súlyú közéleti beszéd (hely, időpont, sorrend, hangnem, téma stb.);
- c. középületek birtoklása;
- d. templomépítés, új építkezések beindítása és azok megszentelése;

- e. iskolák, utcák, terek átnevezése;
- f. köztéri emlékművek (vissza)állítása;
- g. etnikai elemek díszítőelemként való megjelenése nyilvános térben;
- h. szimbolikus súllyal felruházott közösségi rendezvények (Bodó – Bíró 2000:14).

Napjainkban a vidékfejlesztés kapcsán megvalósuló emlékmű restaurálás és a hagyományokat újjáéleszteni kívánt események is a szimbolikus térfoglaláshoz kapcsolhatók, a régi emlékhelyek „újboldi felfedezése”, új emlékhelyek, események létrehozása a jellemző (pl. a Gordon-tetőn állított Krisztus kilátó). Előzöre kiváló példa a madéfalvi veszedelem Siculicidium-emlékműve, a nyergestetői emlékmű vagy akár az „ezeréves határ”. A 2004-ben megalkotott székely zászló kulcsszimbólummá válása jól látható kifejezési módja a szimbolikus térfoglalásnak, hiszen képes megjeleníteni az elképzelt közösséghez való tartozást, a csoportidentitást, az önazonosságot és nem utolsósorban a helyhez fűződő érzelmi-racionális viszonyulásokat egyaránt.

A nagyrészt rurális környezetben élő székelység ősi struktúrái és szokásai, mint a közbirtokosság vagy a székiség egy archaikus közösségi tulajdon, illetve közigazgatási forma. Lényegét tekintve egy olyan közösség szerveződési formája, amit Tönnies Gemeinschaftként ír le. (Tönnies 1983)

Nemzeti, társadalmi, közösségi és helyi identitás-elméletekre támaszkodva joggal feltételezhetjük, hogy azok az egyének, akiknek identitása legalább részben a lakóhelyükön alapul, nagyobb valószínűséggel fognak olyan magatartást tanúsítani, amely a környezet megóvására, a helyi értékek megőrzésére és továbbadására irányul. Ennek a hipotézisnek a tesztelésére a vizsgált célcsoport identitásának vizsgálatát, azon belül is az etnikai kultúra objektumainak felmérését végeztük el. A magatartási szándékot a lokalizált identitás erősíti akár szomszédság alapú, akár regionális alapú.

Kutatásmódszertani alapvetés

Jelen tanulmány másodelemzéseként egy nagyobb kutatás részeredményeit mutatja be, bár tájékoztató jelleggel érinti a korábbi kutatás néhány eredményét, ám a fókuszban a mintában szereplő székelyföldi 18-35 év közötti fiatalok fenntarthatósággal kapcsolatos megnyilvánulásai állnak a helyi identitás, a gazdaság és a közösség függvényében. A kutatás során keresztmetszeti vizsgálattal került elemzésre a fenntarthatóság és a helyi identitás között

megjelenő párhuzam és kölcsönösség. Az eredmények kvalitatív kutatási módszer segítségével jöttek létre. A helyi identitás elemzésére fókuszcsoportos interjúk készültek⁴ abból a megfontolásból, hogy az egyéni elbeszélések mellett a fókuszcsoportos interjú résztvevőinek van valamilyen közös, korábbi emléküik, amely összekapcsolja őket, részesei voltak valamilyen konkrét szituációnak (Merton et al. 1956) és ez interakciókra ösztönzi őket: jelen esetben ez a születési hely, a közös nyelv és kultúra.

A kutatás célcsoportja Székelyföld (Hargita, Kovászna és Maros megye) területén élő magyar anyanyelvű, 18-35 év közötti fiatal felnőttek. Az eltérő korcsoportokhoz eltérő felkészültségek (hiedelmek, emlékek, attitűdök, szerepek) társulnak és emiatt az identitásról alkotott nézeteik, véleményeik is eltérést mutatnak⁵: a helyhez fűződő spontán identitás a serdülőkorra alakul ki, amikor az egyének azonosulnak a látott és a képzetté alakult térelemekkel, felnőttkorban pedig már tudatosan hozzák összhangba az egyéni identitásukat a helyhez fűződő csoportidentitással.

A kutatás során nyolc fókuszcsoportos interjú került megszervezésre, amely többek között a megyék közötti életmódbeli eltéréseket, a város és falu eltérő viszonyát, az életkor és az iskolai végzettség/foglalkozás közötti párhuzamokat igyekszik kimutatni. A csoportrésztvevők (összesen 38 fő) összetétele az alábbiak szerint alakult. (ld. 3. ábra)

Tekintettel a társadalomtudományok területén végzett számos ifjúságkutatásra, célravezetőnek tartottuk fiatal felnőttek célcsoportjában vizsgálni az ifjúság kulturális magatartásában és rétegződésében bekövetkezett változásokat, valamint a paradigma-váltást. Az ifjúság kapcsolata a fenntartható fejlődéssel kiemelt területnek számít, a helyi identitáshoz fűződő viszonyuk és jövőképük pedig olyan adatokkal szolgál, amelyből levonható következtetéseket tehetünk a fenntarthatóság vonatkozásában.

⁴ A kutatás 2013-ban kezdődött, 8 fókuszcsoportos interjú (7 helyszíni és egy online), 2013 és 2016 között: Marosvásárhely, Sepsiszentgyörgy, Gyergyószentmiklós, Csíkfalva, Székelyudvarhely, Csíkszereda) azzal a céllal, hogy felmérje a 18-35 év közötti székelyföldi fiatal felnőttek nemzeti identitásával kapcsolatos véleményeiket, attitűdjeiket. A kapott eredmények releváns részét képezik jelen dolgozat témájának, ezért elengedhetetlen azok egy részének – a jelenlegi téma szempontjából való – bemutatása.

⁵ Ld. https://phd.lib.uni-corvinus.hu/1200/1/Andras_Hanga_dhu.pdf

Lakóhely	Életkor
16 fő Hargita megye	18-21 év között 12 fő
11 fő Kovászna megye	22-24 év között 15 fő
9 fő Maros megye	25-30 év között 8 fő
2 fő Szatmár megye	31-35 év között 3 fő
Lakóhely (településszint)	Foglalkozás
23 fő város	25 fő egyetemi hallgató
15 fő falu	7 fő alkalmazott
Nem	2 fő tanuló
25 fő nő	2 fő munkanélküli
13 fő férfi	1 fő vállalkozó
	1 fő középvezető

3. ábra: A fókuszcsoporthoz tartozók részvevőinek összetétele (forrás: saját szerkesztés)

Kutatási eredmények: Hagyományörzés és örökségesítés, mint az identitásformálás eszközei

Az erkölcsi normák és értékek, az egyének közötti kapcsolatok és a bizalom, valamint az egyének alkotta szerveződések, intézmények, továbbá a kulturális tevékenységek és a kulturális örökség alkotják a helyi társadalmi erőforrásait. Az Új Athéni Karta (1998) szerint a hely (települések) legnagyobb problémája a kohézió hiánya – az épített környezet karaktereinek folytonossága megszakad, ez pedig a helyi identitásban sérüléseket okoz. A helyi identitás azonban fontos eleme a fenntarthatóságnak, hiszen ez biztosítja a helyi kulturális és épített örökség (önkéntes) védelmét, valamint kijelöli a fejlődés lehetséges irányait. A közös történelem, a közös hagyományok, a közös örökség, valamint az ezek továbbadásáért és a társadalom többi tagjáért, továbbá a jövő nemzedékéért érzett felelősség összetartó erőt képvisel, és alkalmakat teremt az együttműködésre, az összetartozás érzésének megélésére, az azonosság-tudat erősítésére, továbbá jelentős szerepet tölt be a tudás megalapozásában, fejlesztésében, valamint a felzárkóztatásban is.

A fókuszcsoporthoz tartozók interjúkból kiderül, hogy a hagyományörzés fontos a székelyföldi fiatalok számára. Úgy tartják, hogy a hagyományok ápolása hovatartozásuk egyik alapfeladata, büszkék arra, hogy ismerik, gondozzák és művelik a hagyományait – legyen szó himnuszról, ünnepekről, disznóvágásról, népviseletről:

„Mert itt nőttem fel a székely hagyományok, ízek, zenék és felfogás körében”. (26 éves nő, Csíkszereda)

„Azt mondják, nyelvében él a nemzet. Magyar az anyanyelvem, magyarnak tartom magam. Mindkét ágról katolikus a család, a magyar (nyugati keresztény) szokásokat és hagyományokat tartjuk a családban.” (30 éves férfi, Kápolnásfalva)

„Székelynek születtem és a székely hagyományokat őrzöm.” (24 éves nő, Torja)

A rurális környezetben egy tömbben élő közösség számára a tradíció megmaradásuk egyik alappillére, legyen szó akár egyházi ünnepekről, helyi szokásokról vagy akár a népművészetről. A hagyomány és a tradíciók átadása-átvétele az örökségesítés folyamatával válik intézményesített formává. S bár a fiatalok egy része – ahogy az általam készített fókuszcsoporthoz tartozó interjúkból is kiderül – nem tartja megfelelőnek a „harisnyában feszt kaszálunk” hagyományos életmód közvetítését a turisták számára, mégis a hagyományok tisztelete fontos a számukra. Megfigyelhetők ugyanakkor újfajta, kitalált hagyományok, amik „lényegében formalizációs és ritualizációs folyamatok, amelyeket a múltra való utalás jellemez” (Hobsbawm – Turner 1983:4), gondoljunk csak a kék-arany székely zászlóra, a Jújumadárra vagy a Rekkencsre⁶.

⁶ Ld. részletesen a Jújumadár és a Rekkencs leírását: <https://eloszekelyfold.wordpress.com/2016/10/04/jujumadar-es-rekkencs/>, továbbá Király Farkas (2019) Újonc. In. Helikon.2019/18. szám 7. o., valamint https://szepiroktarsasaga.hu/R%C3%A9gi_weboldal/Videovers/J%C3%B3zsa_M%C3%A1rta [letöltés: 2024. 02. 24.]

A nemzeti identitáskritériumok (államnemzeti és kultúrnemzeti) kapcsán megállapítható, hogy a fiatalok többsége a kultúrnemzeti identitást (anyanyelv, önbesorolás, szimbólumok, kultúra stb.) tartja önmagára nézve meghatározónak, amelytől nem áll távol az etnikai, a helyhez fűződő hagyományok ismerete és fontossága.

Az identitásformálás gyakran alkalmazott sikeres és időtálló eszköze az *örökségesítés*, ami az emlékezet által válik az identitás formálójává. Az örökségesítés jelentésképzés, ami az „új” örökséget az emlékezet-höz láncolja – ezáltal válik akár a(z új) tárgyak, akár az új szimbólumok által örökséggé (hagyomány-nyá, szokássá). Az örökségesítés egy új társadalmi helyzetre vagy folyamatra adott válasz, amely a kívánt irányba tereli az identitást. „Az új helyzetben az örökség összekapcsolódik az emlékezettel – utal arra, amire emlékeztetni kíván – s mindkettő az identitás összetevője: egy megkeresendő, feltárható, megőrzendő, sőt felfedezendő identitásé. Ebben az értelemben az örökség nem annyira azt határozza meg, ami birtokunkban van, mint inkább körülírja, hogy kik vagyunk, akár anélkül is, hogy tudnánk róla.” (Hartog 2000:4) Meg kell fogalmazni és fel kell mutatni azt a dolgot, ami az örökséget akár a tárgyi világban, akár a szimbolikusban képezni fogja. Ez a folyamat a múlt látvánnyá és narrációvá tétele. – folytatja Gagyai a székelykapuról mint identitásképző örökségről (Gagyai 2004).

A vizsgált csoport a székelyeket az etnikai kultúra objektumai mentén vizsgálva⁷ nem tartja a magyarságtól elkülönülő csoportnak, a magyar kultúra szerves részének tekinti, az elkülönülést a földrajzi távolság (a „hely”), a történelmi szétfejlődés és a kisebbségi létből fakadó emberi tulajdonságok és gondolkodásmód mentén definiálja. A fókuszcsoporthoz beszélgetések résztvevői körében a székely identitás legfontosabb eleme a székely himnusz, a közösséghez való tartozás egyik legfontosabb attribútuma.

“Én úgy vagyok ezzel, hogy ezt az érzést nem lehet szavakba önteni. Főleg, ha az ember olyan, hogy átérzi a himnusznak az összes szavát. S olyan érzés hasít bele, hogy pár másodpercig érzi, hogy rajtad van a magyar történelem összes terhe, s mégis itt

vagyunk, s mégis küzdeni kell tovább, és folytatni a harcot, úgy, ahogy lehet.” (21 éves nő, Gyulakuta)

“Egyszerűen az emberek tekintetén látszik az, hogy amikor azt kezdik énekelni, hogy „Ki tudja merre”, akkor teljesen más lelkület van, teljesen más érzéseket mozdít meg. Én nem tudom, én nagyon sokszor énekeltem, és nagyon sokszor hallgattam is már, s nekem is mindig összejön a könny a szememben, nem tudom miért, pedig én nem éltem át háborús helyzeteket sem...” (20 éves nő, Csíkszentgyörgy)

“Én büszkeséget érzek, én magyar vagyok s azon belül még székely is vagyok és ezzel úgy érzem, hogy valamivel nem mondom, hogy több, de valamivel másabbnak érzem magamat.... Jó érzés székely himnuszt hallani s énekelni.” (24 éves férfi, Székelyudvarhely)

A székelykapu mint az etnikai objektumok egyik legmeghatározóbb eleme az interjúalanyok többségének az otthonosság érzetét, az egyik legfontosabb örökséget, nem csak esztétikai, hanem funkcionális szereppel bíró műalkotást, a székelységet szimbolizáló tárgyat jelentette. Az otthonosság érzete és a helyi identitás szorosan összefügg, hiszen, ha otthon érezzük magunkat valahol, akkor képesek vagyunk óvni, vigyázni azt, jobban ragaszkodunk hozzá.

„A székelykapu az ünnepnapokon és máskor is áll és ez egy tárgyi bizonyítéka a székely eredetnek. (...) [a székelykapu] útra enged, mikor kilépek, s köszönt, amikor visszatérek. Az én szememnek mindig is egy szép látvány a székelykapu.” (35 éves férfi, Jobbágyfalva)

„Mennyi munkát s mennyi emléket rá lehet rakni egy fára.” (31 éves nő, Kézdivásárhely)

„Nem csak azért mert a múltunknak a művészetéhez tartozik, szeretem, hogy minden minta rajta jelentéssel bír”. (26 éves nő, Csíkszereda)

“Hát (...) jó érzés látni, amikor elmentél mellette s láttad, hogy büszke lehetsz arra, hogy székely vagy”. (21 éves nő, Csíkfalva)

A székelyföldi katolikus közösség identitásának felmutatására kaput állított a 2019-es csíksomlyói pápalátogatás helyszínére. A székelykapu évszázadokon át egyszerű, mindennapi használati tárgy volt, ami különösen a székely székek lakóira és az erdélyi nemesi portákra volt jellemző. Használati értékén túl kifejezte tulajdonosának etnikai hovatartozását, családi, rokonsági beágyazottságát, anyagi és társadalmi helyzetét és mára a lokalitás fenntarthatóságának eszköze, a helyi identitás kifejeződéseké lett. Az 1960-as évek romániai diktatúrájában

⁷ Az előzetesen feltételezett objektumok mellett – pl. székely zászló, himnusz – a járulékos tematizációk – pl. fenyőfa, székely bicska – árnyalták a kontextust, kialakítva azt a diszkurzív környezetet, amelyben az általam kutatott etnikai kultúra legfontosabb objektumai kirajzolódtak: a székely zászló, a székelykapu, a székely himnusz, a bicska és a tulipános motívum.

egyrészt háttérbe szorult a hagyományok nyilvános és látványos ápolása, másrészt az elszegényített székelyeknek nem tellett székelykapura. Ekkor terjedtek el tömegesen a sivár vaskapuk (Gagyi 2017; Kinda 2017)⁸. 1990-et követően Máréfalván figyeltek fel a pusztulófélben lévő kapukra és a falu összefogásával megmentették azokat. A közösségben ekkor tudatosult a székelykapu őseiktől örökölt örökségként. Ezt a folyamatot figyelte meg és írta le örökségesítésként 2004-ben Gagyi József Az örökített székelykapu című tanulmányában (Gagyi 2004). Így a máréfalviak identitása új elemmel bővült: a székelykapuk székelyföldi központja. De az örökségesítés hatással volt a többi székelyföldi közösségre is, intenzíven elkezdtek megmenteni a régi kapukat és újakat állítani, ezzel az identitás tárgyiasult részévé tenni. A székelykapu a vizsgált célcsoport többsége számára az otthonosság érzetét, az egyik legfontosabb örökséget, nem csak esztétikai, hanem funkcionális szereppel bíró műalkotást, a székelységet szimbolizáló tárgyat jelent. Erős érzelmi kötődést tulajdonítanak neki, meglátásuk szerint a készítőik szakértelmét, találmányát, kitartását szimbolizálja és ezeket „góbé-specifikumokként” definiálják:

“Góbé-specifikumok”: találmányosság és furfang

“Meg van a székelynek a magához való esze. Nem tudom, hogy több-e mint másnak, de van.” (24 éves férfi, Székelyudvarhely)

“Szerintem van valami velünk született adottság, hogy ki tudjuk forgatni az embernek a szavait, hogy csak nézel s pislogsz.” (22 éves nő, Csíkszereda)

“Számptalan eredetét hallottam a fogalomnak [góbéság – szerz.]. Számomra a legszimpatikusabb az ami a székelyek ravaszságával és különös modorával hozza összefüggésbe.” (20 éves férfi, Marosvásárhely)

“A székelyek mindenkivel ugyanúgy bánnak. A probléma viszont az, hogy egy székely tudja, hogy mit kell komolyan venni, és mit nem. Aki nem itt él köztünk, az nem tudja, hogy mit mire mondunk, ezért néha sértésnek is veheti.” (20 éves nő, Barót)

“Góbé-specifikumok”: makacsság

“Én nem tudom most a székelység így s úgy, azért a székely népet is meg lehet arról ismerni, hogy verjük a mellünköt s többek között én is ilyen vagyok, tehát le se tagadhatom. (...) A székely mint nagyfejű, makacs blábláblá.” (29 éves férfi, Székelylengyelfalva)

⁸ Az 1960-as években a nehézipar ökológiai lábnyomát senki sem firtatta, sőt, ideológiai „értéket” képviselt. Mára azonban ismét tömegesen megjelentek a fából készült kapuk, amelyek jó esetben a megújulást és a fenntarthatóságot is szimbolizálják.

“Mindig a székelyé az utolsó szó.” (23 éves férfi, Székelyudvarhely)

“Amikor megmondja a székely, hogy nem, akkor hiába próbálsz kunyerálni, hogy mégis csak engedjél egy kicsit, nem. Ha nem az nem.” (21 éves nő, Marosvásárhely)

“Az jellemzi őket, hogy makacsul ragaszkodnak a hazájukhoz, a véleményükhöz és a hagyományaikhoz.” (24 éves nő, Torja)

“Góbé-specifikumok”: elszántság, küldetésstudat

“S szerintem így van ez az erdélyi magyarsággal is ez a dolog, hogy hogy lehet hogy pont azért leszünk esetleg jobb emberek vagy többet érő személyiségek, mert hogy ezeket át kellett éljük és ebben nőttünk fel, hogy ez az életünk rendeltetése.” (21 éves nő, Gyulakuta)

A hagyományörzés és örökségesítés az identitásformálás eszközeiként reprezentálódik a vizsgált célcsoport körében és bár már nem minden esetben tekintenek ugyanabban a formában és kontextusban rá, fontos a közösség- és identitásformálásban egyaránt. Az erős identitás erős közösségi tulajdonságokkal bír, amely többek között a helyi identitásban rejlik. A fenntarthatóság szempontjából pedig a helyi identitásnak nélkülözhetetlen szerepe van. Erről a következő fejezetben lesz szó.

Kutatási eredmények: A helyi identitás szerepe a fenntarthatóságban

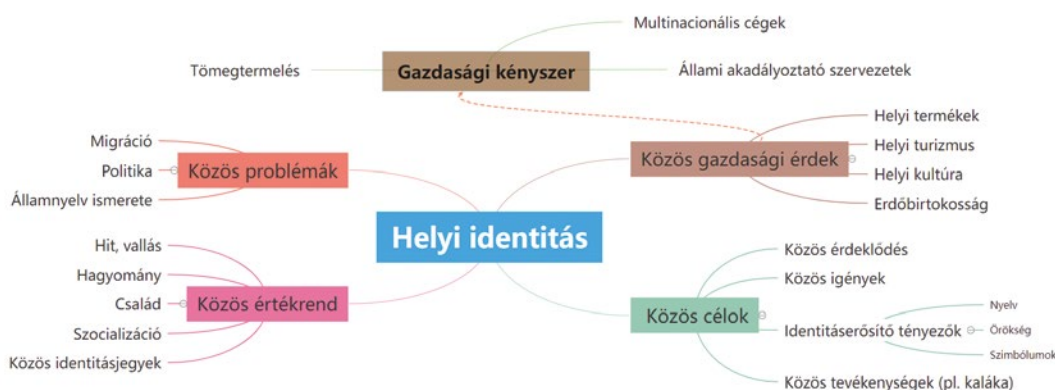
A globális méreteket öltő verseny komplex hatása mellett a lokális intézményeknek helyt kell állniuk az egyre többértévé váló gazdasági térben (Brenner – Theodore 2002). A helyi identitás szerepe különböző vonatkozásokban kerül bemutatásra, körüljárva azokat a kulcsfogalmakat, amelyek a helyi (i) identitás) és a kisebbségi lét adta esszenciákat és nehézségeket reprezentálják. A fenntarthatóságra kívánatos állapotként tekinthetünk akkor, ha a fenntartható fejlődés stratégiáját a lehető legmélyebben *magáénak érzi* a társadalom, ennek pedig az egyik legcélravezetőbb folyamata a helyi identitás erősítése. A lokális szinten megvalósuló stratégiák pedig lehetőséget biztosítanak a globális megvalósításra, fenntarthatóságra.

A székelyföldi közösség sajátos kulturális, társadalmi és gazdasági faktorai hatással vannak és hozzájárulnak a fenntartható fejlődés társadalmi dimenziójához. Ahogy a korábbi fejezetben

olvashattuk, a székelyföldi identitás meghatározó eleme a helyi hagyományok, a nyelv és a szokások megőrzése (kulturális fenntarthatóság), amely képes hozzájárulni a hosszú távú stabilitáshoz, erősítve általa a társadalmi kohéziót. Mindezek tükrében a helyi identitás a székelyföldi specifikumokkal kerül a továbbiakban bemutatásra⁹, érintve a közös értékrend, közös célok, közös problémák, közös gazdasági érdek és gazdasági kényszer témakörét (4. ábra).

„Számomra a hagyományok az identitásunk alapja. Ha nem őrizzük meg a népi táncokat, a székely kapuk faragását vagy a régi meséket, akkor elveszítjük azt, akik vagyunk. Ez nemcsak az én felelősségem, hanem a közösségnek a feladata is. A faluban minden évben tartunk egy ünnepséget, ahol a fiatalokat is bevonjuk, hogy ők is megtapasztalják, mit jelent székelynek lenni.” (24 éves nő, Torja)

4. ábra: A helyi identitás szerepe a fenntarthatóságban székelyföldi viszonylatban (forrás: saját szerkesztés)

Közös értékrend

A közös értékrend szerepe kiemelkedő a helyi identitás és az erős közösségek létrejöttében. A székelyföldi fiatalok számára a közös értékrendet a szocializáció során elsajátított értékek jelölik, amelyhez szorosan kapcsolódik a család(i nevelés) által biztosított értékrend, a hagyományok ismerete és ápolása, a hit és a vallás szerepe, valamint az etnikai identitásjegyek alakítják. A közös értékrend közös tevékenységek felé tereli a közösséget, közösen próbálnak megoldást találni a felmerült problémákra és ezáltal a fenntarthatóság szempontjából is aktív helyi önszerveződő közösségek jönnek létre, amelyek a fenntartható fogyasztást, mint kívánatos állapot elérését erősítik.

Az interjúk során a résztvevők kiemelték, hogy a helyi hagyományok nemcsak identitásuk alapját képezik, hanem a közösségi kohézió erősítésében is szerepet játszanak. Hangsúlyozták továbbá, hogy a hagyományok megőrzése közös felelősség, amely generációk közötti kapcsolatot teremt, ezáltal elősegíti a helyi társadalom fenntarthatóságát, stabilitását.

⁹ A gondolatmenetet a „Nem növekedés-központú gazdaságpolitikai alternatívák: a fenntartható életmód felé való átmenet szakpolitikai lehetőségei” című kutatási jelentés adta (<https://tinyurl.hu/3daD>)

„Bár Marosvásárhely nem olyan, mint egy kisebb falu, a hagyományok itt is fontosak. Szerintem ez nem helyfüggő, hanem szándék kérdése: ha valaki meg akarja tartani a gyökereit, akkor meg is találja a módját.” (20 éves férfi, Marosvásárhely)

A kulturális fenntarthatóság alapján a népi mestersegek és kézműves termékek népszerűsítése a kulturális örökség megőrzésén túl a helyi gazdaság fenntarthatóságát is támogatja helyi termékekkel, helyi piacokkal.

Közös problémák észlelése

Az erős közösség kialakulásához nagyban hozzájárul az, ha tagjainak meg van a felkészültsége ahhoz, hogy felismerjék a problémát és közösen próbáljanak rá megoldást keresni. Ahhoz, hogy a közös problémákat észlelni tudják, érzékenyek legyenek azok felismerésére, szükséges a társadalmi aktivitás, amely abban az esetben képes erős lenni, ha a helyhez fűződő viszonyuk is erős. A helyhez fűződő viszony erőssége pedig nagyban függ a jólét és a megélhetés kérdésétől (ld. külföldi munkavállalás, külföldi munkamigráció folyamata).

Közös célok

Az erős családi és szomszédági kötelékek (Tönnies 1983) a társadalmi háló erősítését

szolgálják, amely összetartás elősegíti a konfliktusok kezelését, a közös problémamegoldást és a közösségi kezdeményezések kialakulását. Az erős közösség által képes támogatni a fenntarthatóságot, hogy csökkenti az izolációt, elősegíti a közös döntéshozatalt és növeli a szociális tőke mértékét.

„Amikor valakinek baja van, mi itt igyekszünk segíteni. Emlékszem, pár évvel ezelőtt az egyik szomszéd háza leégett. Másnap reggel mindenki ott volt, hoztunk anyagot, ételt, és segítettünk, ahol tudtunk. Ez az, amit nem lehet pénzért megvenni, és szerintem ez a székelységünk egyik legfontosabb része.” (24 éves férfi, Székelyudvarhely)

Többen említették, hogy a közösségi események fontos szerepet játszanak a társadalmi kapcsolatok fenntartásában és a szoros kapcsolat segítőkészséget eredményez.

„A falunapok például nagyon fontosak. Ilyenkor mindenki összegyűlik, a fiatalok, az idősek, még azok is, akik már máshol élnek. Ezek az események erősítik a kapcsolatokat, és lehetőséget adnak arra, hogy közösen beszéljünk meg, mi történik a faluban. Az egyik legszebb pillanat mindig az, amikor közösen énekeljük a népdalokat. Olyan érzés, mintha mindannyian egy nagy család lennénk.” (29 éves férfi, Székelylengyelfalva)

A közös igények és érdeklődés közös célok megfogalmazásához vezet, ami képes erősíteni egy közösséget. A közösen megfogalmazott céloknak az elérése érdekében pedig közösen fognak tevékenykedni (pl. kaláka, parlagfűirtás, hulladékgyűjtés), ami a közösséget még tovább erősítheti. A közös tevékenységek az erős közösségek lényegi alkotóelemei, hiszen a közös szükségletek/igények kielégítése közös tevékenységek mentén valósulhat meg, amely többek között erő-, energia- és költséghatékony megoldás is lehet. Az erős közösség létrejöttéhez elengedhetetlen a meglévő identitásjegyek erősítése a nyelv, az örökség és a szimbólumok által. A székelyföldi közösség számára a nyelv az egyik legerősebb identitás erősítő tényező, tekintve, hogy a többségi állam nyelve eltér a közösség mindennapjaiban használt anyanyelvétől.

Közös gazdasági érdek

A közös gazdasági érdek mint a közösség létrejöttét és fenntartását segítő tényező jelenik meg. A gazdasági kényszerek egyaránt erősíthetik a helyi közösségeket és a fenntarthatóbb fogyasztás minitáit. A székelység esetében közös gazdasági érdekként jelentkezik a helyi termékek piaca (erre épített brand pl. a székely termékek, a góbé termékek

széles palettája, vagy akár a csíkszentsimoni sörgyár produktumai). Egy másik gazdasági érdek a helyi turizmusban figyelhető meg, ahol a nosztalgiára, a múltira, a mítoszokra építenek, bár a fiatalabb generáció számára már más útvonalak rajzolódnak ki, mint a “harisnyában feszt kaszálunk” életmód hangoztatása. Gyakorlati nehézség, hogy ugyanazt a teret különböző fogyasztók (lakosság, turisták, gazdasági szereplők) számára kell vonzóvá tenni, akik mindemellett különböző módokon használják majd. A gazdasági érdekek mellett ugyanakkor fontos, hogy a teret pozitív imázssal, az egyediségének hangsúlyozásával, valamint az otthonosság érzetével egyaránt felvértezzük. (Boros – Garamhegyi 2009) Hiszen az otthonosság érzése és a helyi identitás erős funkcionalitása akkor tud megjelenni, ha a közösség tagjainak identitása összhangban van a térrel és sajátjuknak érzik azt (Böhm 1988, 1996). Mindez a közösség aktív részvétele nélkül nehezen megvalósítható. Ha az ott élők a helyet már nem érzik sajátjuknak, akkor az otthonosság érzetének hiánya elidegenedéshez vezet, és ebből fakadóan kevésbé törekednek annak megóvására. A helyi kultúra objektumainak napirenden tartása (pl. korondi agyagok, oroszhegyi háziszóttos, ünnepek és a hozzájuk társuló események stb.) szintén közös gazdasági érdekként aposztrofálódnak. Itt érdemes megjegyezni egy – csak ebben a régióban élő és aktívan működő – közösségi szervezeti formát, az erdőbirtokosságot. A vidékhez, a földhöz és a természeti erőforrásokhoz szorosan kapcsolódó identitás (tradicionális ökológiai tudás) a helyi termékek előállításával és fogyasztásával nem csak a helyi gazdaságot erősíti, de csökkenti is a globális szállítás és a tömeggyártás okozta ökológiai lábnyomot egyaránt.

„Amikor helyi terméket veszek, nemcsak jobb minőséget kapok, hanem tudom, hogy ezzel a szomszédomat támogatom. Például, ha mézet veszek, azt mindig a szomszéd méhésztől veszem. Ez nemcsak neki segítség, hanem az egész közösségünket erősíti, hiszen így a pénz itt marad helyben, és nem a nagyvállalatokat gazdagítja.” (20 éves nő, Barót)

„Mi például elkezdtünk kézműves lekvárokat készíteni, amiket a turisták szívesen vásárolnak. De fontos lenne, hogy ne csak turistáknak szóljon ez, hanem a helyiek is büszkének legyenek rá. Ha a helyiek is értékelik a saját termékeinket, akkor hosszú távon fenn tudjuk tartani ezt a gazdaságot.” (30 éves férfi, Kápolnásfalva)

Az interjúalanyok közül sokan büszkének arra, hogy a székelyföldi közösség évszázadokon keresztül harmóniában élt a természettel.

„Nagymamám mindig azt mondta: 'A természet nem lehet becsapni, ezért tisztelettel kell bánni vele.' Ő tanított meg arra, hogyan gyűjtünk gyógynövényeket, hogy soha ne szedjük le az összes virágot egy helyről. Ez egyfajta életfilozófia, amit a mai napig követek.” (26 éves nő, Csíkszereda)

„Városban élve nehezebb közvetlen kapcsolatot találni a természettel, de próbálok odafigyelni a fenntarthatóságra. Például szelektíven gyűjtöm a hulladékot, nem pazarlom az enivalót... A nagyapám mindig azt mondta, hogy 'amit a föld ad, azt becsüljük meg', és ezt próbálok követni a mai modern környezetben is.” (20 éves férfi, Marosvásárhely)

Ugyanakkor a társadalom egy jelentős szegmensét nem lehet értékalapon meggyőzni a fenntartható fogyasztás fontosságáról, viszont a költségek csökkentése még ezeket a csoportokat is erősen motiválhatja. A fenntartható fogyasztás mintáinak kialakításával és elterjesztésével kapcsolatos eszközöket differenciáltan kell kezelnie az egyes társadalmi csoportokkal tekintetében.

Gazdasági kényszer, mint külső veszély

A gazdasági kényszer külső veszélyforrásként hozzájárulhat az erős közösség kialakításához, valamint hozzájárulhatnak a fenntarthatóságra alapozott gazdasági modellek választásához. A fenntartható fogyasztással kapcsolatban a multinacionális nagyvállalatok, a tömegtermelés és az állami szervezetek jelenthetnek erős külső veszélyt a helyi közösség számára.

„A vállalkozók szerintem egyfajta motorjai lehetnek a közösségnek. Nemcsak a gazdaságot erősítik, hanem példát is mutatnak. Ha mindenki csak a saját hasznát nézi, abból hosszú távon senki sem profitál. Én hiszek abban, hogy együtt, közösen tudunk fenntarthatóbb jövőt építeni itt.” (35 éves férfi, Jobbágyfalva)

Az alacsonyabb költségvetésű, de környezetbarát megoldások keresése és a helyi erőforrások maximális kihasználása a kívánatos a fenntarthatóság szempontjából. Az elvándorlás és a kereslet nyilvánvaló hatással van a gazdasági döntésekre, ugyanakkor a helyi gazdaság megerősítése és versenyképessé tétele kulcsfontosságú. A veszélyek közösségi észlelése megerősíti a helyi közösségi kötődéseket.

„Elmennek a fiatalok és kevés a munkahely, ez komoly probléma. Ha több fenntartható vállalkozást tudnánk indítani, az segíthetne megoldani a helyi munkahelyek számát, és segíthetne megtartani a fiatalokat is.” (31 éves nő, Kézdivásárhely)

„A fiatalok helyben tartása egy fontos dolog. Én is itthon szeretnék dolgozni, és segíteni abban, hogy a vidéki közösségek fenntarthatóbbak legyenek, helyi termékek népszerűsítésével.” (22 éves nő, Csíkszereda)

Összefoglalás

A tanulmány a helyi identitás szerepét vizsgálta a fenntarthatóság témakörén belül, a székelyföldi fiatal felnőtt célcsoport szemüvegén keresztül. Felmerült a kérdés, hogy egy kisebbségi közösség esetében megmaradásuk céljaként mennyire fontos a helyi identitás erősítése? A fenntarthatóság mint kívánatos állapot elérése szempontjából a többségi társadalom számára is kiváló kiindulási alap lehet a helyi közösség, a lokalitáshoz kötődő identitás erősítése, amelynek következtében a közös természeti kincseket még inkább magukénak érezhetik. A tanulmányban vizsgált célcsoport nagy lélekszámú, egy tömbben, lényegében egynyelvű és egykultúrájú közösségként él, mind nyelvileg mind kulturálisan élesen el tudja különíteni magát az őt körülvevő többségi románságtól, és az sem jelent akadályt számára, hogy térben elkülönülve hasonló kultúrájú ill. nyelvű etnikumként vagy nemzetként létezik. A kutatás során vizsgált székelyföldi fiatal felnőttek körében lassú identitásbeli változás figyelhető meg, az alanyok egy jelentős része a rurális székely etnikai identitás elemeit hangsúlyozza. A közös identitás-elemekben meglévő kismértékű eltérésekre felfigyeltek és ezeket oly mértékben nagyítják fel, hogy megfeleljen az új identitásnak. A generációk közös élménye a kollektív emlékezet (hagyományok, életmód), az auto- és heterosztereotípiák (“góbság”, “székely” nyelv és életmód) és kulturális emlékezet (történelmi múlt, “erdélyiség”) ösztönzi őket a folytonosságra, más szóval a fenntarthatóságra.

A tanulmány a székely közösség által mutatva be a helyi identitás felhasználhatóságát a fenntartható fejlődés témakörében, mindez azonban más közösségekben is ugyanígy érvényes, a helyi kultúra és a kulturális mutatók nagyon is számítanak. Kijelenthető, hogy az erős helyi közösség, amely erős helyi identitással is rendelkezik, és ez az a lényegi elem, amelyen a fenntarthatósági minták alapulhatnak. Amennyiben az egyén nem képes megfelelően kötődni egy adott helyhez, akkor gyengülni fog a helyi identitása és a fenntarthatóságot, mint elérendő célt sem fogja kellő mértékben fontosnak tartani. A székelyföldi közösségek erős identitása alapvető erőforrást jelenthet a fenntarthatóság

biztosításában. Az identitás megőrzése és erősítése tehát kulcsfontosságú, és a kulturális örökség, a közösségi szolidaritás és a fenntartható gazdasági gyakorlatok egymást erősítve alakíthatják a jövőt.

Felhasznált irodalom

- A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALMA. Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács. (2024. 01. 14-i letöltés) <http://nfft.hu/a-fenntarthato-fejlodesrol/a-fenntarthato-fejlodes-fogalma/>
- Anderson, Benedict. 1989 Képzelt közösségek: megjegyzések a nacionalizmus eredetéről és terjedelméről. In Niedermüller P. szerk. *Nemzeti kultúra*. Janus VI/1:3-28.
- Anderson, Benedict. 2006 *Elképzelt közösségek*. Budapest, L'Harmattan – Atelier, 44-51., 138-170.
- András Hanga 2014 Erdélyi magyar kisebbségi nemzeti identitás a Nemzeti Összetartozás Napjának tükrében. In Csiszár Imre; Kőmíves Péter Miklós szerk. *Tavaszi Szél 2014 / Spring Wind 2014: II. kötet Állam- és jogtudomány, közigazgatás tudomány, had- és rendészettudomány*
- András Hanga 2015 Csíkfalva község identitásformáló székely motívumai. *Jel-Kép* 4:3-8.
- András Hanga 2020 A székely identitás szerepe a Székelyföldről elvándoroltak hazatérésében – egy hiányzó stratégia. *Kisebbségi Szemle* (5) 1:63-93.
- Bodó Julianna – Bíró A. Zoltán 2000 Szimbolikus térfoglalási eljárások. In Bodó Julianna szerk. *Miénk a tér? Szimbolikus térhasználat a székelyföldi régióban*. Csíkszereda, Pro-Print Kiadó, 9-42.
- Boros Lajos – Garamhegyi Ábel 2009 *Bevezetés a településmarketingbe*. Szeged. Jatepress.
- Bóhm Antal 1996 *A helyi társadalom*. Kaposvár, Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Társadalomtudományi és Közművelődési Tanszéke.
- Bóhm Antal 1988 A helyi társadalom, mint a társadalomszerkezet újratermelődésének szférája. *INFOTársadalomtudomány* 5:41-46.
- Brenner, Neil – Theodore, Nik 2002 Cities and Geographies of Actually Existing Neoliberalism. *Antipode* (34) 3:349-379
- Brundtland, Gro Harlem et al 1987 *Our Common Future. The World Commission on Environment and Development*. Jelentés.
- Bugovics Zoltán 2007 *Társadalom, identitás és területfejlesztés*. Budapest. L'Harmattan Kiadó.
- Castells, Maurice 2006 *Az identitás hatalma*. Budapest. Gondolat–Infónia.
- Csepeli György 1992 *Nemzet által homályosan*. Budapest, Századvég.
- Darvai Sarolta – Nemcsók János – Ferenczy Áron 2016 Fenntartható fejlődés. *Polgári Szemle* (12) 4-6:88-104.
- Domschitz Mátyás – Hamp Gábor 2007 A kommunikáció színtereiről. In Horányi Özséb szerk. *A kommunikáció mint participáció*. Budapest, AKTI-Typotex, 101-174.
- EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT. Sourcebook. UNESCO, Paris, 2012. (2024. 01. 14-i letöltés <https://sustainabledevelopment.aun.org/content/documents/926unesco9.pdf>)
- Erikson, Erik. H. 1970 Reflections on the dissent of contemporary youth. *International Journal of Psychoanalysis*. (51) 1:11-22.
- Gagy József 2004 *Örökített székelykapu*. Marosvásárhely, Mentor Kiadó.
- Gardner, Gerald T. – Stern, Paul C. 1996 *Environmental problems and human behavior*. Allyn & Bacon.
- Hall, Stuart 1997a A kulturális identitásról. In Feischmidt M. szerk. *Multikulturalizmus*. Budapest. Osiris Kiadó – Láthatatlan Kollégium. 60-85.
- Hall, Stuart 1997b *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London. Sage – Open University.
- Hartog, Francois 2000 Örökség és történelem: az örökség ideje. (ford. Szekeres András) *Regio* (11) 4: 3-25.
- Hobsbawm, Eric – Turner, Terence 1983 *The Invention of Tradition*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Jackson, Tim 2005 Motivation Sustainable Consumption. (2024. 01. 14-i letöltés, <https://timjackson.org.uk/wp-content/uploads/2018/04/Jackson.-2005.-Motivating-Sustainable-Consumption.pdf>)
- Kelly, Cynthia 2009 Heritage. In: Kitchin, Rob – Thrift, Nigel szerk. *International Encyclopedia of Human Geography*. Oxford, Elsevier. 91-97.
- Merton, Robert K. 2002 *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. (ford. Balogh Zoltán és Berényi Gábor) Osiris, Budapest.

- Merton, Robert K. – FISKE, Marjorie – KENDALL, Patricia L. 1956 The Focused Interview. A Manual Of Problems And Procedures. Glencoe, Illinois: The Free Press. Megjelent a Tömegkommunikációs Kutatóközpont Módszertani Sorozatában, (VIII. évfolyam, 35. szám, 1977. november 22.)
- Petrás Ede 2005 Lokalizáció és lokális identitás a globalizáció korában. *Szociológiai Szemle*. (14) 4:85-98.
- Szlávik János 2005a *Fenntartható környezet- és erőforrás-gazdálkodás*. KJK-Kerszöv.
- Szlávik János 2005b *Fenntartható gazdálkodás*. Budapest, Wolters Kluwer.
- Tóth Zoltán 2001 *Építészet- városépítészet. Hagyományok és modernizáció*. Pécs, Ponte Press Kiadó.
- Tönnies, Ferdinand 1983 *Közösség és társadalom*. (ford. Berényi Gábor, Tatár György) Budapest. Gondolat Kiadó.
- Új Athéni Karta 2011 In Dr. Román András et al. (szerk.) *Karták Könyve*, Budapest, ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság – Építésügyi Tájékoztatási Központ Kft.